

Museus de la malenconia

Iain Sinclair

La meva recerca sobre la procedència de la família de la meva dona, els Hadman, em va dur a trobar-me davant d'una fosca paret de l'estació de King's Cross. El pare de l'Anna creia recordar que els Hadman estaven emparentats amb el poeta John Clare, que era originari de Helpston, un poble proper al seu. Amb la nostra investigació, vam provocar que una pila de Hadmans, desconeguts fins aleshores, s'aixequessin d'allí on havien jagut durant centenars d'anys sense que ningú els destorbés. Entre ells es coneixien, alguns, però per a nosaltres eren desconeguts: unes vides resumides en una sèrie de dates incertes i en deficientes transcripcions del mateix cognom. Els registres de les esglésies estaven rosegats per les rates, les inscripcions de les làpides, esborrades pels vents procedents dels pantans. La majoria dels Hadman mai no havien anat més lluny del que donava de si una excursió d'un dia des del seu punt de partida, l'assentament avui desaparegut de Washingley (situat en la carena que hi ha sobre Stilton, a Huntingdonshire). Segons vam saber, n'hi havia dos que s'havien aventurat una mica més enllà. Un, l'Oscar, va reservar un passatge per anar a Amèrica. Va fer constar que la seva adreça en arribar seria el número 414 de West First Street, a Sioux Falls, Dakota del Sud. Malauradament, el seu bitllet de tercera classe era per al *Titanic*. L'altre, un tal Hadman E., apareixia inscrit en les llistes del monument als caiguts en la guerra, a King's Cross. Gràcies als heroics esforços de l'Anna i a una sèrie de viatges a Kew i Clerkenwell, a més d'uns dies de recerca i captura per Internet, vam poder establir el vincle. En Hadman E. es deia Ernest. De Stilton. Treballador del ferrocarril de Peterborough, "maleter en funcions", l'Ernest va morir a la batalla del Somme el 1917 i apareix a les llistes del Thiepval Memorial. El seu parentesc amb l'Anna era remot, però certament existia. El seu rebesavi i el besavi de l'Ernest eren germans. Això ja va ser suficient perquè es desfés en llàgrimes i decidís anar d'expedició a veure el monument de l'estació. Jo vaig haver de digerir aquest episodi a la meua manera: fent un circuit per les estacions interurbanes de Londres i comprovant la visibilitat i la continuïtat de la presència dels morts de guerra. Com s'ho fa una ciutat amb tantes preocupacions per recordar les cares desaparegudes d'una generació perduda? Quant de temps perduren aquests records en l'agitació de la vida actual?

Estacions i guerra: bandes de música, banderes i banderins, confusió d'abraçades. Nens refugiats que duen petites capsas lligades al coll amb una corda. Fum, vapor. Xiulets. Transport de tropes. Cares desconsolades que es poden intuir entre les fustes dels camions de bestiar. La disposició física de les estacions de la ciutat, meitat ostentació cívica i meitat estables de portes obertes, genera un microclima com d'angoixa sospesa: la necessitat d'adormir-se en un seient incòmode, de menjar sense ganes, de comprar queviures com a sacrifici simbòlic per als perills del viatge. Deixar enrere una part més vella de tu mateix, arrelada, que et segueix amb la mirada mentre marxes, sempre implica un element de risc. Les estacions són llocs de culte no confessionals, proveïdes d'uns empleats preocupats i no creients. Les lleis del temps i de l'espai aquí són unes altres. El narrador de *La guerra dels móns* baixa passejant fins a l'estació de Woking per comprovar els darrers

comunicats sobre la invasió marciana, notícies d'altres llocs: els diaris de la tarda de Londres, xafarderies amb els maleters, rumors escampats pels obrers eventuais de les estacions. Les línies de ferrocarril que surten de les grandioses catedrals urbanes –les estacions de Victoria, Waterloo– sembla que connecten directament amb apocalíptics camps de la mort. Excaven les seves trinxeres en una argila pesant per anar a aparèixer en mig del brogit de la batalla. La ciutat s'estremeix sota el martelleig apagat d'una artilleria de pedra, el tro emmudit de l'obús de mida natural creat per Charles Sergeant Jagger per al Royal Artillery Memorial de Hyde Park Corner. Disposats sobre uns obeliscs, hi ha esquadrans d'avions sense motor que mai no aixecaran el vol. En uns nínxols, s'hi amaguen cuirassats de granit. Uns exèrcits fantasmes enfilats en els seus pedestals temporals desprenen un romanticisme psicosexual d'abric pesants, màscares de gas, botes i cinturons. Penso en aquella estranya fantasia sobre la Primera Guerra Mundial de l'escriptor Walter Owen, *The Cross of Carl* (1931), en la qual uns trens subterranis desvien els cossos encara conscients de les trinxeres cap a uns centres industrials d'on sortiran convertits en carn. En sortir de la capital, les vies platejades es dupliquen com fils de telègraf. El murmuri d'una intel·ligència manipulada, dins les províncies, els pobles del camp, transporta ecos sorollosos dels conflictes actuals. En un esperit d'al·lucinació generalitzada, els col·legues del cor, de la banda o del club de futbol, germans treballadors, són induïts a oferir-se voluntaris. Deixen estar l'arada, el martell de ferrer, el ganivet d'escorxador. Ofuscats per la retòrica sobre la sang i la bandera, per relats de les atrocitats comeses pel brutal enemic, emprenen la marxa voluntàriament. Somnis de glòria pòstuma. Un monument commemoratiu a l'església del poble.

La Gran Guerra va causar uns danys psicològics sobre l'Anglaterra del segle xx que encara no s'han guarit: la commoció del modernisme, el trencament de les pretensions imperialistes. Les notícies eren il·legibles. Ja no et podies fiar de les fonts oficials: era molt millor construir-se una narrativa pròpia a partir d'uns titulars retallats a l'atzar i envernissats com si fossin pintures cubistes. Els zombis de *The Waste Land* (*Terra Erma*), de T. S. Eliot, marxant sobre el Pont de Londres, amb la mirada a terra, han sorgit tot just d'una estació de tren. Els morts estan escampats, sense sepultura, sense que ningú no els reclami, per França, per Bèlgica. No s'han erigit els monuments a la guerra, no encara, que han de recordar als treballadors de la ciutat d'Eliot allò que han perdut: pares, germans, fills. Publicar el dolor, catalogar els noms (sense dades forenses de poc gust) era un ritual necessari per a la recuperació. Fins i tot alguns monuments que ara ens sorprenen per la seva imatge barroca, històrica, van ser criticats en la seva inauguració pel seu realisme innecessari. La mort representada com a mort: massa morbós.

I n'hi ha tants. Tants treballadors del ferrocarril; cares desaparegudes, una escalfor perduda. Cognoms que ja no se senten: Asplen, Ellege, Ellener, Ellum, Elvidge, Fairminer, Gilderdale, Gladders, Hawnt, Kedges, Markillie, Povah, Raspberry, Shawsmith, Shimelda, Shroff, Snoxell, Smotheringale, Spendiff, Waldie, Waterworth, Wellawise. Tots ells són presents en els plafons de King's Cross, tots, juntament amb Hadman E. Els noms hi són perquè els morts, uns simples uniformes intercanviats, no hi poden ser. Els cossos concrets no es van poder reunir, només eren ossos recollits d'entre el fang. "El Govern de l'època", escrivia Peter Ashley en

el seu llibret per a English Heritage, *Lest We Forget* (2004), "va negar-se a reconèixer el concepte de repatriació dels morts, i aquests monuments van convertir-se en veritables centres on plorar-los". Els caiguts de King's Cross s'escriuen uniformement en majúscula: un disseny senzill, negre sobre gris. Els monuments commemoratius són petits episodis d'amnèsia civil, una manera de deixar marxar. Si els col·loques dalt d'un mur alt, ningú no els veurà. Fa anys vaig treballar traslladant sacs de correu nadalenc a Liverpool Street, King's Cross i St. Pancras, però no em vaig crear una imatge fixa dels monuments a la guerra. En un sol dia, el 29 d'abril del 2005, enllaçaria totes les terminals de Londres juntes, en una mena de circuit de la memòria. L'Anna va decidir que li agradaria venir amb mi part del camí.

Mentre mastegava el meu musli, vaig assistir a l'espectacle que s'estava representant tot just davant de la finestra: una garsa apuntava el seu bec cap a la panxa d'un ratolí, viu però indefens, girat cap amunt, que agitava les cames. L'Anna estava encantada: un rosegador menys per enverinar. L'ocell va volar cap al sostre del nostre cobert per poder gaudir millor del seu mos. Un esquirolet que passava per allí la va espantar. El ratolí moribund, o ja mort, li va caure de les urpes i va rodolar pel pendent ple de floridura de la teulada.

Londres es prepara pel desastre. I, amb aquesta preparació temerosa, també l'incuba. Una sèrie de tancs ben visibles patrullen el perímetre de la tanca, assenyalant la línia divisòria de risc: Heathrow, el centre comercial Bluewater. No es permetrà, es va anunciar, la presència de personal de les forces aèries americanes dins del perímetre de l'M25. En declarar que és inevitable que es produeixin esdeveniments terribles en el futur, els polítics ens conviden a acomodar-nos a les desgràcies actuals.

A les 7.30 d'aquest matí d'abril, els cotxes patrulla ja ressonen pels carrers, representant la falsa vigilància típica del *limbo* preelectoral, escorcollant els reincidents, envaint els antres de *crack* que es traslladen abans que la policia antiavalots hagi engarjolat un traficant que fa de sacrifici expiatori i l'hagi deixat somicant a la cel·la. Una de les principals desaparicions és el pont del ferrocarril que en temps havia dut, juntament amb promocions de George Davis i Reggie Kray, passatgers des de Dalston Junction fins a Broad Street: una encantadora vista aèria de la indústria, del canal, de propietats particulars i comercials, de Shoreditch a la City. Podies veure exactament on eres. Per un preu simbòlic (sovint ni això), et converties en un espectador privilegiat. Ara hi ha plans més ambiciosos a la vista, i tenim les urbanitzacions de blocs, la pols i el soroll, i els drets de pas restringits per demostrar-ho. Tot el que en resta, com soques mal tallades que homenatgen el record del pont, és un conjunt de pilars roses, circulars, coronats per uns pedestals plans on no s'hi ha col·locat res. Els pilars han quedat tots personalitzats per signatures gens elegants fetes amb grafit, que equivalen en esprai a la pota aixecada d'un gos.

Des del canal –els eliminats Gainsborough Film Studios (reformats amb unes escales en cascada i apartaments angulars), simples senyals comercials borrosos sobre maons (creats per ser llegits des de les barques o els trens)–, apareixem en les altures d'Islington: la famosa vista sobre les increïbles agulles de l'estació de St. Pancras, totes rosegades pels ratpenats, exemple d'una arquitectura que volia ser espectacular, però que era impracticable. Punxes grises sobre maó vermell. Un miler de finestres que recuperen l'estil

neogòtic amb un casc groc cadascuna. S'hi veu una nostàlgia residual de brutícia, heroïna, *crack*, cànnabis, preservatius llençats, clubs de massatge amb vidres tintats, plats per a les almoines, gossos plens de puces, atracadors, macarres, el bandidatge del menjar ràpid, càmeres indiscretas per augmentar els ingressos en multes, en nom d'una deessa corrupta: l'ecologia. Tota la zona fa pudor: de cabells greixosos, de suor humana, de moviments espasmòdics. D'una por sense especificar que es filtra des dels monitors de vigilància. La condició urbana: la realitat aturada. Una multitud de viatgers eviten tocar-se i xocar. Demanen perdó. O continuen discutint amb aquests invasors uniformats de la privacitat. Tot aquest desordre està garantit, de nou, per una futurologia teòrica. La Ciutat Radiant, que encara ha d'arribar, connectada amb Brussel·les. Amb un toc europeu. I, en algun lloc, darrere de tot això, Antony Gormley té una fàbrica de meditació dedicada a processar retalls nus del propi autor, que són sol·licitats arreu per donar validesa a unes Ciutats de la Cultura riques en petroli: deserts, aeroports, autopistes, parcs comercials, museus i centres comercials. Gormley no és un escultor que creï monuments de consol, un tècnic del dolor que guareixi els traumes. Ell és un místic pràctic, un filòsof d'espais altrament ignorats: monticles vora les carreteres, plataformes a les ribes dels rius. El seu treball s'avança a la urbanització del futur. Preguntat sobre la seva obsessiva reproducció de la pròpia carcassa, respon: "Vull fer-li front a l'existència".

No podem arribar al mur commemoratiu: al davant hi ha quedat aparcat un carretó carregat de munts de farcells de coloraines d'una publicació gratuïta d'avui. Exemplar gratuït! Una guia de televisió que els qui van a la feina en transport públic no estan disposats a acceptar. Els turistes, que ja trontollen sota el pes de les seves motxilles de pelegrinatge, són reticents a afegir-hi res més, però sospiten que potser és obligatori. Agafen la revista, l'oloren i la llencen tan aviat com el seu benefactor s'ha allunyat prou. Les motxilles són de tipus militar, de la marca Bergen, vistes per darrera vegada en les filmacions de la guerra de les Malvines: avui dia, viatjar és una operació militar, una prova de resistència. La majoria dels programes de televisió d'aquesta nit, segons sembla, s'han lliurat a la franquícia de Hitler. Potser va perdre la guerra, però s'està enduent totes les audiències. Dues hores i mitja de *Hitler in Colour*, seguides d'*Uncle Adolf* (una obra "basada en fets reals", que se centra en la humida relació del Führer amb la seva neboda Geli Raubal). La BBC2 emet *The Nazis: A Warning from History*. Tota la resta, programes de billar. I repeticions de *Dad's Army*.

Els plafons que anuncien els morts en la guerra són invisibles per als usuaris que arrossegueu les seves passes per l'estació, clients de l'apatia. El fals sostre no hi ajuda gaire. Ni la posició de les càmeres de circuit tancat de televisió que enregistren amatents la cua fixa del caixer automàtic. Et poses a buscar un parent perdut a la llista i de cop et trobes al bell mig de la imatge de vigilància. Les càmeres obren les pues com eriçons. Qualsevol persona que retiri diners, que compri un tiquet de tren és culpable. Estàs dins del bucle de la memòria de l'estació, enregistrat: ets part de la pel·lícula involuntària de la vida metropolitana. Aquest racó ocult s'ha dissenyat per no deturar-s'hi, per mantenir-te en moviment. Està farcit d'avisos d'"Informació sobre seguretat" que exemplifiquen una condició contrària: la impossibilitat del trànsit lliure. Els viatgers sense esma menyspreen la placa commemorativa: 11 columnes amb 86 noms aproximadament cadascuna.

El sentit del quiosc d'informació, tan convenientment situat, és dissipar el pànic tot creant un espai de calma en un oceà de caos. No hi ha maleters. Uns rètols enlairats, que mostren destinacions mítiques, fan pampallugues tot girant com màquines escurabutxaques. La naturalesa de la informació que és permès que ofereixin aquests informadors plastificats és tot un secret: no poden dir-nos allò que no saben. I, de fet, no saben el que sí que et diuen. No són més que conductes; retransmeten, cap a unes aplicacions personals degudament presentades (en anglès), uns missatges d'evasió tranquils i sense agitacions. Ofereixen una teràpia, una tranquil·litat analgèsica, res de fets insensibles.

"Incendi?", va dir l'home, tot ofès. "Quin incendi?". La dona, més jove, en sabia alguna cosa. "Pregunti a en Wally", va suggerir. Però ja ho havíem fet; ja havíem buscat per tota l'estació l'uniforme amb més anys de servei quan vam estar preguntant per la ubicació de Hadman E. No tornem a amoïnar en Wally. El seu coneixement del lloc és com una insígnia honorífica. L'infame incendi del metro de 1987 és una vergonya per a l'estació; és millor oblidar-se dels mals temps. Baixem lliscant la rampa i arribem a un laberint de passadissos subterranis. "Sí que hi va haver un incendi", ens crida la dona des de darrere. "L'estació va quedar reduïda a cendres."

No trobem cap resta d'aquesta poderosa falla. Uns plafons de guix amaguen les parets anteriors. No hi ha cap placa visible, cap commemoració d'aquella pèrdua de vides. Però, en retornar a la llum del dia, a Euston Road, distingeixo un funcionari madur, més jove que en Wally, que s'està dret immòbil. Un treballador rar, que sap exactament on es troba. L'home ens explica que el recordatori del desastre de King's Cross ha estat traslladat, desat al dipòsit. Restauració. Si busquem prou bé trobarem un cartell informatiu: un recordatori del recordatori. El 18 de novembre de 1987, l'incendi de l'escala mecànica de la línia de Piccadilly va deixar 31 morts. La placa havia estat traslladada a Acton, el magatzem del Museu del Transport de Londres, on es podia visitar, mitjançant cita prèvia, els "caps de setmana d'obertura al públic". Se'ns prometia que el recordatori de l'incendi tornaria al seu lloc. "Es retornarà, un cop finalitzat el Projecte, a una zona pública de l'estació". I encara una altra cosa: "Es contractaran experts per tal d'incloure a la placa el nom del Sr. Alexander Fallon, anteriorment esmentat com a víctima no identificada."

Incendis, accidents ferroviaris, bombes i bombardejos: les estacions interurbanes, sense adonar-se'n, han esdevingut els nostres museus de la malenconia. Amb el pas del temps, els monuments perden la seva funció original d'atorgar un lloc als morts homenatjats, i passen a ser mobiliari urbà, obstacles, curiositats. Els monuments retirats es venen a col·leccionistes privats per Internet. O es desen al National Memorial Arboretum de Staffordshire, un parc temàtic ple de símbols repetitius: lleons, óssos, àguiles. Fins i tot hi ha un home d'un blanc fantasmal amb els ulls embenats, que Peter Ashley creu que pot ser un tribut tardà als soldats executats per abandonar la batalla.

L'estació següent, en la nostra ruta cap a l'oest, ens deixa frustrats. La grandiositat d'aquest enorme pastís de massapà i melmelada vermella que és St Pancras és impenetrable: l'envolta una tanca, la vigilen uns guardes jurats. Es pot visitar l'antiga estació els dissabtes i diumenges a les 11.00 i a les 13.30 h. Evidentment,

és el que faig. No fa gaire, els enormes passadissos, les decadents sales públiques i la impressionant escala havien estat un selecte escenari per a filmacions de moda i promocions musicals. Les Spice Girls van començar aquí, i un dels freds i humits soterranis es va convertir en un antre on Johnny Depp consumia opi a la versió cinematogràfica de *From Hell (Des de l'infèrn)*, d'Alan Moore. L'accés al monument a la guerra continuarà prohibit mentre té lloc la transformació que convertirà per art de màgia les antigues dependències dels encarregats del servei en apartaments de luxe per a Manhattan Loft Corporation, i la resta en un dels hotels insígnia de Marriott. St. Pancras ja no té res a veure amb anar a algun lloc, no en aquests moments: té a veure amb arquitectura –primer admirada, després menyspreada i ara restaurada. Té a veure amb la connexió amb l'Eurotúnel: un altre projecte fabulós. "La principal plataforma de transports d'Europa", ens diu el fulletó. L'estació va ser bombardejada el 1917, però els trens van continuar funcionant. El nostre error, és evident, consisteix a viure en la fina línia que separa la boira antiquada d'una ciutat que no deixava mai d'equivocar-se (privilegis per als privilegiats) i una ciutat promesa, però que no acaba d'arribar mai ("per problemes aliens a la nostra voluntat").

Quan aquest gegantí maquillatge s'hagi dut a terme, les dues estacions bessones, l'ecoparc, el recol·locat dipòsit de gas, els hotels, pisos i urbanitzacions a les ribes del canal, convertiran aquesta zona en "un dels emplaçaments més accessibles d'Europa". Accessible per fer-ne una gran promoció, per als diners ràpids, per als somnis olímpics i per a totes les cèl·lules i grups escindits del terrorisme internacional. Perquè ara, els terroristes, igual que tots els homes de negoci i els soldats d'infanteria de les empreses, estableixen els seus vincles en sessions de ràfting d'aigües ràpides o en còmodes gimnasos. De moment, en la letargia d'ostentacions futures i frustracions actuals, ens afegim a una ressaga de passatgers atabalats que baixen per un forat obert entre dues obres de construcció, carregant les seves bosses. Unes barreres vermelles i blanques de plàstic esdevenen obres d'art conceptual i serveixen, a més, com a escuts per desviar els impactes. S'han posat venes als edificis ferits per deixar-los llestos per a una possible cirurgia estètica. El vent en fa moure les gases com si fos el darrer alè d'un moribund i aixeca una pols vermella al voltant dels nostres peus. No hi ha monuments commemoratius a l'estació provisional. No s'hi esmenten les guerres actuals, i les guerres passades s'han oblidat. Una "Declaració sobre la Política de Seguretat" promet una plena cobertura per circuit tancat de televisió a les zones públiques i la "seguretat física" de tota la planta i l'equipament.

Tot negociant el bitllet a Euston, la darrera estació de la tríada d'Euston Road, una estació de les que agradaven al pintor Sickert, examinem el geòmetra inspirat en Blake, ple d'esteroides i amb l'esquena trencada, creat per Eduardo Paolozzi, sobre el seu pedestal davant la Biblioteca Britànica, a la molt oportuna ombra d'un Novotel. Aquest Newton nu (patrocinat per les apostes esportives de Vernon) és el veritable arquitecte d'aquesta retorçada visió. Vet aquí un símbol adequat per a la ciutat corporativa, la Jerusalem de Blake reimaginada per un comitè decidit a encobrir qualsevol canvi i indicador cultural. Els gegantins compassos elaboren els seus terribles càlculs entre la brutícia de les obres de construcció. En el seu poema profètic,

Europa, Blake escriu que és aquell “poderós esperit [...] procedent de la terra d’Albió, anomenat Newton” l’únic que té el poder de fer sonar “la Trompeta del dia del Judici Final”.

El pati de la Biblioteca Britànica serveix de lloc de pasturatge per als atracadors: dotzenes d’innocents i llanuts acadèmics que esperen entrar-hi s’aferran als seus més que obvis portàtils, software en fundes de roba. S’han adaptat al concepte de fòrum, l’espai cívic guarnit de recordatoris escultòrics. S’asseuen on poden, en murs baixos, en els bancs corbats de pedra d’un bufó amfiteatre adornat amb vuit roques de Gormley: *Els planetes*. La zona de Gormley dóna validesa a tota la urbanització, li atorga un *imprimatur* cultural: la serenitat, la cosmologia medieval signant un tracte amb la física contemporània. Els planetes com a humors, com els nostres guies i mentors. La pols humana forçada a reconèixer la seva pròpia mortalitat, els espais infinits dins les cèl·lules més petites dels nostres cossos. Les parts del cos s’encaixen dins les bales de canó de Gormley, i les seves roques sobre els pedestals: braços, cames, mans. Les vuit pedres són com terrossos calcificats recoberts de les cendres de Pompeia o Herculà. Deixant les seves empremtes gravades al basalt.

Al costat de l’amfiteatre hi ha una tanca de bardissa amb un arbre daurat i vermell enmig, un auró japonès; un arbre de monedes de vores afilades. No et pots apropar a l’arbre travessant el laberint format per la bardissa podada atapeïdament; està encerclat, solitari. També aquest arbre té una placa; és un recordatori viu, plantat el 12 de juny de 1998: “Per commemorar Anna Frank i tots els nens i nenes morts en les guerres i els conflictes d’aquest segle”. La placa conté una cita del diari de Frank: “Veig com el món es va transformant lentament en una jungla, sento com s’acosta el tro que, algun dia, també em destruirà a mi”.

En aquest punt, les meves anècdotes pedestres sobre el que es pot trobar a les estacions d’Euston, Marylebone, Paddington, Victoria, Charing Cross, Waterloo, London Bridge, Liverpool Street, de sobte, em van semblar redundants, superades pels esdeveniments del 7 de juliol, les quatre bombes a Londres, a les quals seguirien, exactament dues setmanes després, unes altres quatre. Unes explosions com orquestrades pels compassos de Newton: nord, sud, est, oest. Contemplades des d’aquest escenari, juntament amb *Els planetes* de Gormley, la numerologia resultava inquietant. L’expedició original, el registre dels noms dels ferroviaris morts, les eliminacions, tot era una al·lucinació, la fuga d’un somnàmbul en la calma anterior als atacs de Londres, que farien servir King’s Cross com a disparador per posar en marxa la reacció en cadena del mal.

El 14 de juliol, el transport ja funcionava i l’autobús número 30 enfilava pesadament el pujollet des de King’s Cross mentre jo baixava, altra vegada, cap a l’estació. Hi havia més vianants, certament, més motxilles, però els passatgers de l’autobús se’ls veia tan estoics, preocupats i químicament adaptats com sempre. Esperaven amb impaciència l’estrena de la propera entrega de Harry Potter, un recurs per tancar la vista des de la finestra. Una arma, un pes reconfortant a la falda. Potter fa servir l’Andana 9¾ de King’s Cross: els aprenents de mag han d’estudiar com travessar les barreres sòlides entre les andanes 9 i 10. Són capaços, suposo, de saltar-se els sistemes de seguretat. Els invisibles de la ciutat real no apareixen als circuits tancats de televisió fins que no han mort, fins que tot ha acabat i fins que els polítics i la judicatura han emès una versió fictícia adient del passat.

Les cues habituals de passatgers, molts escorcollats ostentosa­ment per dotzenes de policies amb jaquetes grogues, o per la seguretat de l'estació enfundats en tabards de color grosella-crema, s'havien allargat infinitament a causa dels qui estaven de dol. Esperaven pacientment, amb ampolles d'aigua i tributs florals, el seu torn per arribar al petit jardí per al record que s'havia creat tot sol al voltant d'un arbre en una cantonada separada per una tanca de la façana de l'estació, entre Euston Road i York Way. Tot i la tristor dels testimonis, aquesta mena d'altar multireligiós semblava més aviat mexicà: una massa de colors xocants, samarretes de futbol modificades, banderes amb paraules escrites a mà, ossets roses, gossos blancs. La llum del sol enlluernava, reflectida sobre la cel·lofana. El tronc d'aquell robust arbre, una moixera, havia desaparegut sota una muntanya de flors. Una dona amb l'uniforme de la Creu Roja s'estava al costat de l'arbre amagant discretament una capsa de Kleenex rere l'esquena. En el punt d'entrada, s'hi apilaven més caixes de mocadors de dues capes, llestes per fer front a una sobtada emanació d'emocions confuses. Un insignificant accident arquitectònic del ferrocarril, un espai buit adient, era el lloc aprovat per al record, un claustre de flors momificades. La mort de la princesa Diana era el patró anterior de dolor públic a la ciutat. Una tanca protegint un palau reial, soterrada sota clavells, lliris, roses, totes embolicades professionalment, o rams d'espígol recollits de jardins privats. I ara aquest passadís habitualment prohibit era el centre de fileres de càmeres que hi tenien l'accés vedat, que eren retingudes; els entrevistadors s'entrevistaven els uns als altres, parlaven amb la policia, badallaven, esperaven. Les cares dels desapareguts, algunes reproduïdes en sèrie, s'havien enganxat en llocs no autoritzats sobre plaques de guix i a les mampares de vidre de les parades d'autobús. A les cabines de telèfons, els retrats dels desapareguts competien amb targetes de prostitutes. Alguns eren produccions acurades fetes amb ordinador, d'altres eren barroers com fanzines de l'època punk. "Podeu ajudar?" Un trist tríptic de records gravats en vídeo, moments destacats d'una vida perduda, substituïa un fulletó atrotinat del desastre del tsunami, ara ja oblidat.

Poc abans de migdia, torno a la plaça de la Llibreria Britànica. Un grup d'homes, sense samarreta, estridentment tatuats, proferint obscenitats en veu ben alta, juguen a veure qui llença una moneda més a prop de la paret, a l'amfiteatre Gormley, que es presta especialment bé per a aquesta activitat. Uns turistes nerviosos esquiven aquest espai enfonsat i s'adrecen a una cafeteria a l'aire lliure. Però aleshores, força sobtadament, en anunciar-se els dos minuts de silenci, els moviments dels jugadors queden congelats i tots s'alineen en formació. Als turistes, desconcertats, els agafa amb el peu canviat. Són com figures del pintor Lowry, en negre sobre fons de maó vermell, com els quadrets d'un tauler d'escacs. Londres no està acostumada a tant de silenci, a l'absència de sirenes de patrulles, ambulàncies, perforadores; Euston Road amb la quietud del trànsit paralitzat, sense la ressaca de la frustració i la irritació, el murmuri de gent parlant pel telèfon, les botzines. La quietud d'alguna cosa que es pot xuclar en l'aire, com un alè inspirat que no s'ha deixat anar. Dos minuts, doncs, és un temps llarg, necessari: un temps en el qual es pot experimentar la projecció que Gormley fa de la buidor dels nostres cossos, el difícil mecanisme d'estar-se dret, immòbil sobre un tros de terreny en moviment.

Semblava el dia ideal per circumnavegar les obres de l'Eurotúnel, les extensions de terra aplanada i protegida que envolten les estacions. Uns giravolts familiars a la part del darrere de King's Cross i St. Pancras han estat prohibits al pas durant anys; només unes furtives visions des dels trens de la línia elevada de North London ens donen una idea del progrés assolit per aquesta immensa obra d'enginyeria civil. Les colònies com Somers Town fa temps que han desaparegut i les piles de sorra no són més que records urbans invocats pels actuals munts d'enderrocs, per les grues gegants. Abandonada i ignorada, en el centre secret de tota aquesta activitat, s'alça l'antiga església de St. Pancraç sobre un monticle que sobresurt del riu Fleet, ara submergit i drenat. Els promotors immobiliaris i els consorcis i *quangos* associats a aquest grandios projecte celebren nombroses reunions, debats, presentacions, privats i semipúblics. Ja van anar amb compte de no aparèixer com a esbudelladors de terrenys, explotadors salvatges del teixit de la ciutat. Cada nou bloc està a l'ombra d'un ecoparc, rere cada acte de pirateria, hi ha l'obra d'un artista. El poeta que més profundament es va implicar en la geografia utòpica de King's Cross va ser Aidan Dun. El seu llargament meditat cicle *Vale Royal* es va publicar en una esplèndida edició limitada el 1995. Dun va ser convidat a adreçar-se als promotors i, fins i tot, va cobrar per fer-ho. "King's Cross -va dir- ha exercit una atracció magnètica al llarg dels segles. Els artistes, els poetes han convertit, amb la seva presència, aquest espai oblidat en un lloc magnífic".

Vist el manifest poètic de Dun, basat en una lectura de Blake, una interpretació del disseny de muntanyes i rius, els esdeveniments del 7 de juliol es poden considerar com la conseqüència inevitable de la nostra negativa a recordar, la nostra amnèsia compartida. La ciutat daurada de Blake, amb els seus pilars alineats amb la topografia londinenca, s'ha deixat de banda intencionadament. Les llegendes de Chatterton i Rimbaud, de Shelley, la seva relació amb l'antiga església de St. Pancraç, han quedat oblidades. Dun reconeix que les invocacions bucòliques del riu Fleet, els nedadors, els ramats, els pescadors ja no són sinó simples gravats nostàlgics penjats a les parets de l'església clausurada amb vista a la tempesta que s'acosta. "L'agredolça pestilència de la combustió de carn infantil / flota pels carrers de Londres". Ell hi veu un patró reiterat de sacrifici que prové de la nostra negativa a reconèixer els mites originadors d'aquest lloc menyspreat. "La flor enverinada d'una necròpolis militar, / amb aromes de sofre".

Actualment, l'església sobre el monticle sembla un jubilat lleugerament avergonyit, rondant pels límits externs de la zona urbanitzada. Els operaris de l'Eurotúnel han erigit una tanca protectora de verd i també ofereixen una "línia d'ajuda les 24 hores", tot plegat amb l'inevitable vorejat de plàstic blanc i vermell: més escuts per desviar impactes. És un enclavament protegit, però mig amagat, ombrejat i atractiu per als viatgers urbans que van de pícnic. M'arrossega cap endins, igual que em passava, tot sovint, en els meus dies de carter del ferrocarril. La primera vegada que vaig entrar a l'església era el 16 de maig de 1973. Vaig escriure una nota sobre aquell fet, sobre la contemplació de la pedra de Sant Agustí del segle VI, sota la roba de l'altar, un disseny de creus senzilles. "L'església -vaig escriure- forma part d'aquell ferrocarril del nord. Beu d'antigues fonts cristianes". Una setmana després de les primeres bombes, hi he tornat, per casualitat, a l'única hora en què les portes són obertes. L'encens, els càntics enregistrats, la llum tènue; una dona jove agenollada,

absolutament immòbil, rere la taula de les espelmes. És txeca i deixa un missatge en el llibre de visites sobre el consol que troba en aquest lloc. Els rituals privats es representen aquí sense l'escenari teatral de l'altar de King's Cross: les flors, les ofrenes de samarretes, els colors. L'església és de pedra i sorra, tot està descolorit i ple de fum. Dos homes entren junts, en formació. Un, tot elegant amb una camisa de ratlles, compra la seva espelma, s'agenolla, fa uns gestos i marxa. L'altre, brut, atrotinat, enfadat, agafa prestada l'espelma, es deixa caure a terra, abaixa el cap i s'hi està quiet una petita estona abans de sortir trontollant. A la sala de la parròquia, es rebel·la contra la paret del lavabo. Les parets de l'església estan adornades amb gravats, aquarel·les: l'antiga St. Pancraç com mai no s'havia vist. La imatge més inesperada és una fotografia dels Beatles posant en un marc de la porta oest. Ringo, George i Paul es repengen indolents contra l'arc dentat anglonormand, mentre que en John fa un gest bruscat a la càmera tot fent que el seu puny alçat s'hi vegi borrós. Crec que aquesta instantània es devia fer en una sessió amb el fotògraf de guerra Don McCullin el 28 de juliol de 1968. En les obres de referència, se l'anomena el "dia boig". Aquella tropa pòstuma es va desplaçar, en una recerca estranya i sense rumb, per tot Londres, reversionant la geografia establerta per Aidan Dun o William Blake. De l'antiga església de St. Pancraç a Old Street Roundabout a Farringdon Road i a les Wapping Old Stairs, on Lennon va jeure a la gespa, fent-se el mort.

St. Pancraç va ser un nen màrtir, que va donar nom a moltes esglésies, a un hospital i a una estació de tren. Se'l representa en un tapís de paret a la casa sacramental de l'antiga església (de la qual es va robar el tabernacle el 1985). A la mà esquerra porta una creu bizantina, una extensió de la creu de tau. Un lloc web islamista va reivindicar que les bombes havien convertit Londres en una "creu de foc" –amb l'estació de King's Cross com a eix central, com a punt de reunió a partir del qual els terroristes van emprendre les seves mortíferes missions. Una fallada a la Línia Nord del servei de metro va tirar per terra aquesta pretensió.

Un jardiner amb una camisa verda i una cua al cabell, que m'ha descobert mentre mirava la deteriorada làpida en homenatge a "una de les poques persones que va sortir del Black Hole de Calcuta", em porta a fer tot el recorregut: John Soane, William Godwin i Mary Wollstonecraft, i l'arbre de Hardy. Les obres, ara igual que en els temps de la construcció del ferrocarril, ho estan desmanegant tot. Les tombes s'esquerden, els monuments van de gairell com borratxos, surten forats a la terra. Si hi camines sense anar amb compte, pots acabar caient sobre una cripta. El teixit de la ciutat no es pot remoure, perforar, excavar dia rere dia sense cap cost. I no sempre passen coses tan banals com que un supermercat Tesco s'efondra sobre un túnel de tren excavat i soterrat. Londres ha quedat ensordida, amb els ulls vermells, traumatitzada. Hi fa tot el que pot. Nosaltres expliquem les nostres històries a la càmera com en una confessió pública. Les víctimes, en una mena d'exorcisme, recreen episodis horrorosos. Els homes acusats són observats i enregistrats en instruments dissenyats per no fer cap judici moral. La ciutat es paralitza mentre històries fictícies contradictòries lluiten per la seva credibilitat.

De tornada al canal, de camí a casa, hi ha més vianants que mai, més bicicletes. Res no fa perdre el sentit de l'absurd a aquesta ciutat: un home negre, completament nu, fa exercicis en un banc, s'estira, es

dobleja, tot remugant, mentre mira per sobre l'aigua la inacabada zona urbanitzada, l'ecojardí i les grues. Al seu costat, hi seu una dona de mitjana edat menjant-se uns sandvitxos, ignorant aquell home suós mentre dobleja les puntes del llibre de Harry Potter (rellegit fins a l'extenuació com a preparació per al gran esdeveniment). En acostar-me a Hackney, anoto un grafit acabat de pintar en negre amb una plantilla: "fallujah londres. bombes = bombes".

No va ser fàcil, però hi vaig insistir. Havia de veure el monument en commemoració de l'incendi de King's Cross que s'estava al magatzem del Museu del Transport a Acton. Els funcionaris d'aquest hangar eren amables i eficaços, però estaven una mica atrotinats: com si fossin combatents retirats de la primera línia. "És l'esquena", va dir-nos un home d'ulls lletosos que ens va portar pel passadís on s'emmagatzemaven les dues plaques commemoratives. El dipòsit és un magatzem d'Ikea per a tot tipus d'objectes d'interès sobre el transport, etiquetats, embolicats i entaforats allà. L'home del magatzem va anar a buscar un tamboret perquè pogués fotografiar aquelles taules de pissarra i els seus 31 morts. Andy Burdett, Llicenciat (amb honors), Jane A. Fairey, Llicenciat (amb honors): les distincions acadèmiques van afegides al text. Mohammed Shoiab Khan, Rai Singh, Ivan Tarassenko. La retolació és senzilla; el monument, finançat pel King's Cross Disaster Fund, està protegit amb capes de paper de plàstic. Les lloses s'estaran en aquest lloc tranquil, en aquest magatzem, fins que no s'acabi el projecte d'urbanització de l'estació.

El dipòsit resulta sorprenent. Se'ns permet vagarejar-hi, examinar el que més ens plagui d'entre els objectes exposats, embolcallats i mai vistos, fragments conservats d'una Londres més antiga. Hi ha unes bucòliques litografies de Metroland, fetes per Lawrence Bradshaw i John Mansbridge. Una fotografia en blanc i negre dels passatgers de la planta superior d'un autobús: tots blancs, dones amb la permanent ben atapeïda, homes amb camises blanques i corbates, sense equipatges, sense càrregues. Era una altra època, tan distant i reservada: un parèntesi entre guerres. També hi ha un enginy extraordinari, com una mena de torpede posat dret amb una porta en un dels cantons. Aquest casquet gris metàl·lic és un refugi antiaeri per a una o dues persones, membres del personal únicament. Els refugis es conservaven en "llocs vulnerables", per tal que els treballadors ferroviaris poguessin gaudir de l'experiència de ser enterrats en vida en un doble taüt amb una escotilla de salvament.

Hi brillen uns autobusos d'un vermell intens, amb les finestres relluents. Els objectes antics estan impecables, com ara el 236 a Leyton High Road, que recorria Highbury Barn, Queensbridge Road, Hackney Wick. Per fi, el transport londinenc en el seu estat més perfecte: no va enlloc. L'horror d'un sistema a punt de col·lapsar-se, el malson d'un viatge des de Dalston Kingsland fins a Acton, tot queda refutat per aquesta ciutatella de meravelles. Passegem per andanes buides del Metro, un cinema d'objectes exemplars sense guió. J. G. Ballard, en un assaig sobre el director de cinema Michael Powell, va suggerir que l'acció dramàtica de la novel·la "seriosa" del futur "es traslladaria de dins dels caps dels personatges al món que els envoltava". Sense monòlegs interiors ni sàtira social: successos absurds i cruels en una narració exempta d'emoció. Això sembla predir la mirada fixa a les cares dels pòsters dels desapareguts; les gravacions desenfocades en vídeo de

sospitosos corrent, entrebancant-se, amagant-se: en moviment. Són filmacions enganxades entre si, procedents d'improvisacions fetes amb telèfons mòbils. Primer descobreixes la càmera sobre un terrat i després la bomba explota. La nova ficció de la ciutat s'edita a partir de fragments sense autor, mentre que les interessades fantasies dels polítics es deixen podrir en refugis foscos i magatzems patrocinats. Baixant per aquestes plataformes virtuals, passem pel costat d'un prototip de Crossrail, uns trens del passat, nets i moderns que mai no deixaran anar les amarres. I aleshores l'Anna, a qui no li agrada anar en metro, s'adona que les portes corredisses d'un dels compartiments són obertes. Dubta i hi entra. No està sola. N'hi ha d'altres que han entrat abans. Ninots. Morts en vida. Figures utilitzades per provar el cop explosiu de les bombes: estan vestits, col·locats, congelats criogènicament. D'entre tots aquests trens aturats, en el silenci de l'enorme hangar amb sostre de volta, ells són els únics passatgers; estan esperant pacientment que es tanquin unes portes que mai no ho faran. Els vestits, d'estiu, disposats acuradament en cada doblec i en cada plec, de colors i de flors, són fets de guix. Els cabells són massa abundants. La vampiressa de la porta, dreta, tot i que hi ha força seients lliures, duu els llavis pintats de vermell. Té ulls de gat. Un soldat assegut mira d'entendre un mapa de les línies de metro. Una dona, amb un somriure espantós, assenyala cap al terra. Un altre ninot de somriure autista, amb una camisa de coll obert i vestit gris, llegeix el fulletó del Festival of Britain. Un veritable londinenc, vestit de festa, amb un punt de color en la seva corbata americana, es pentina els cabells inerts. Vistos amb poca llum, són més que reals, però hi ha hagut un error de càlcul: els peus no els arriben a terra. Allà romandran, abans que comenci el xou i després que acabi, el públic ideal. El que seu i somriu, sense records, ni temps, ni paraules. El que no té l'obligació de comprendre la ciutat que els allotja.

© Iain Sinclair / LRB

Traducció: Núria Ribas ©